

TÜRK DİLİ BAHAR DÖNEMİ / 2022

TÜRK DİLİ - 2

3. HAFTA

2022

İÇİNDEKİLER

YAZILI ANLATIM

- 1.Fıkra
- 2.Makale
- 3.Tenkit

Yararlanılan ve başvurulabilecek kaynaklar.

Muharrem Ergin Üniversiteler İçin Türk Dili, Üniversiteler İçin Türk Dili El Kitabı

HEDEFLER

Bu üniteyi çalıştıktan sonra,

- ✓ Etkili bir sunum yapabilecek,
- ✓ Tartışma türleri arasındaki farkları öğrenebilecek,
- ✓ Tartışmalar arasındaki farkları kavrayabilecek,
- ✓ Dilini etkili kullanan bireyler olabileceksiniz.

ÖNERİLER

Bu üniteyi daha iyi kavrayabilmek için okumadan önce;

- İletişimde dilin işlevi konularını gözden geçirin.
- Bir tartışma programını izleyiniz
- Tartışma çeşitleri ile ilgili alıştırmalar yapınız.

TÜRK DİLİ BAHAR DÖNEMİ / 2022

1. Fıkra

Yazarın günlük olayları güzel bir üslupla kanıtlama gereği duymadan yazdığı günübirlik yazılara “Fıkra” denir. Daha çok sosyal, siyasal ve kültürel olayların yazarın penceresinden anlatıldığı yazılardır. Fıkralar yazarın bakış açısıyla şekillenir. Dili sadedir. Fıkra denildiğinde akla güldürmeye yönelik yazılmış nükteli yazılar değil, yazarın görüşlerinin ele alındığı günlük gazete yazıları aklımıza gelmelidir.

Bu türün önemli temsilcileri; Ahmet Rasim, Falih Rıfkı, Ahmet Haşim, Hüseyin Cahit Yalçın ve Peyami Safa’dır.

Fıkranın Başlıca Özellikleri:

- Ele alınan konu hemen her konuda olabileceği gibi daha çok toplumu yakından ilgilendiren konular seçilmektedir.
- Konu işlenirken derinlemesine ele alınmaz. Konunun can alıcı noktalarına parmak basılır.
- Fıkroda amaç bilgi vermek değil o konuda okuyucu düşünmeye itmektir.
- Fıkra ve makale düşünce yazılarıdır. Fıkroda yazar kendi görüş açısını ortaya koymaktadır. Kanıtlama, bilgi verme gayesi olmadığından bu yönüyle makaleden ayrılır.
- Yazar taraf tutar şekilde fıkra yazmamalıdır.
- Dil olarak herkesin anlayabileceği yalın bir dil kullanılmalıdır ve inandırıcı ve etkileyici bir anlatıma sahip olmalıdır. Bu yönüyle de fıkra makaleden ayrılmaktadır.
- Fıkralar da giriş, gelişme ve sonuç bölümüne göre yazılır.

Fıkra ile Makale Arasındaki Ortak Noktalar:

- Gazete ve dergi yazılarıdır.
- Her ikisi de fikir yazılarıdır.
- Konu zenginliği aynıdır. Özellikle de toplumu yakından ilgilendiren yazıları fazlasıyla barındırmaları gibi.
- Yazı planı aynıdır.

TÜRK DİLİ BAHAR DÖNEMİ / 2022

2. Makale

Bir gerçeği açıklamak, bir konuda görüş ve düşünceler öne sürmek ya da bir tezi savunmak, desteklemek için yazılan yazılara makale denir. Makaleler daha çok bilimsel içerikli dergilerde yayınlanmaktadır. Makaleler bir konuya bilimsel açıdan bakan ve kanıtlamaya çalışan yazı türleridir. Makaleler öğretici yazı türlerinin ve düşünce yazılarının en önemlisi olarak karşımıza çıkar. Makale yazabilmek için iyi bir şekilde bilgi toparlanmış olunmalıdır. Makaleler de giriş gelişme ve sonuç bölümü mantığına göre yazılmaktadır.

Makalenin Özellikleri

- Anlatım yalın ve yoğundur, nesnel bir nitelik taşır.
- Öne sürülen konu kanıtlanmaya çalışılır.
- Söz oyunlarına yer verilmez, süslü bir anlatım yoktur.
- Daha çok gazete ve dergi yazılarıdır.

3. Tenkit (Eleştiri)

Sanat, edebiyat, düşünce eserlerini hem öz hem yapı yönünden açıklayan, başarılı ve başarısız ya da değerli ve değersiz yönlerini gösteren, bunları örneklerle somutlayıp belirten yazı türüne “Eleştiri” denir. Eleştiri yapan kişiye de eleştirmen denir. Eleştirmen eleştirdiği her tür hakkında bilgi sahibi olmak zorundadır. Eleştiri objektif olmak zorundadır. Eleştiri yapılmasında amaç okura ve yazara yol göstermektir.

Eleştiri Çeşitleri:

Öznel Eleştiri: Eleştirmenin kişisel duygularını kattığı eleştirilere denir.

Nesnel Eleştiri: Eleştirmenin kişisel duygularını katmadığı objektif olduğu eleştirilere denir.

Tarihi Eleştiri: Yazarın yetişme şartlarına ve devrin özelliklerine göre eserin eleştirildiği yazılardır. Eser yazara göre eleştirilir.

Sosyolojik Eleştiri: Eleştirmenin, eseri ve okuyucuyu sosyal koşullardan soyutlamadan değerlendirdiği eleştiri yazılarıdır.

İzafi Eleştiri: Eleştirinin sınır koyulmadan yapılmasıdır. Herkes kişisel zevkine ve düşüncesine göre eseri değerlendirir.

İzlenimci Eleştiri: Eseri okurken alınan zevk, eserin eleştirilmesinde tek ölçü olarak karşımıza çıkmaktadır.

TÜRK DİLİ BAHAR DÖNEMİ / 2022

Yapısal Eleştiri: Eserin ancak kendi yapısıyla eleştirilebileceğini, açıklanabileceğini belirtir.

Eleştiri en çok makaleye benzer. Her ikisinde de inceleme ve araştırmaya dayalı olarak değerlendirme yapılır. Makalede yazar bir fikri, bir görüşü açıklarken eleştirmen bir eseri veya sanatçıyı inceler, tanıtır, onlar hakkında okuyucuları bilgilendirir. Eleştiri ve makale türlerinin dilleri resmi ve bilimseldir.

İlk eleştiri örneklerimiz Tanzimat döneminde verilmiştir. Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa bu türde eserler vermişlerdir. Servet-i Fünûn döneminde de eleştiri türünde eserler verilmiştir. Hüseyin Cahit, Cenap Şahabettin ve Ahmet Şuayip özellikle dikkat çeken isimlerdir. Millî Edebiyat döneminde Fuat Köprülü ve Ali Canip önemli isimlerdendir. Cumhuriyet döneminde Ahmet Hamdi Tanpınar, Nurullah Ataç, Mehmet Kaplan önde gelen yazarlardandır.